

Annika Pers Gustafsson
Samhällsavdelningen
010-223 64 26
Annika.pers.gustafsson@lansstyrelsen.se

Remissredogörelse angående förslag till åtgärdsprogram för Minskad klimatpåverkan

Denna redogörelse innehåller en sammanfattning av de synpunkter som kommit in samt Länsstyrelsens kommentarer. Remisstiden har varit 15 december 2020 – 31 mars 2021. En kommun begärde och fick förlängd svarstid. När remissvaren inkommit justerades några av åtgärderna och programmet gick ut på nytt till kommunerna som fick möjlighet att ändra ställningstagande.

När förankringsrundan är klar kommer en * vid sitt ställningstagande bredvid kommun- eller organisationsnamnet.

I några kommuners remissvar ingår de kommunala bolagen. Där detta tydligt framgår i remissvaren skrivs de ut i redogörelsen nedan. I vissa kommuner har de kommunala bolagen skickat in ett eget remissvar.

Utifrån denna remissredogörelse publiceras åtgärdsprogrammet och börjar gälla hösten 2021.

Länsstyrelsen tackar för alla kloka synpunkter och inspel som leder till ett ännu bättre åtgärdsprogram!

Innehållsförteckning

Inlämnade remissvar.....	2
Sammanfattning.....	2
Allmänna och övergripande synpunkter.....	6
Strategiska åtgärder.....	8
Områdesspecifika åtgärder.....	18
Transporter och resor.....	18
Områdesspecifika åtgärder.....	19
Samhällsplanering.....	22
Bebyggelse.....	26
Konsumtion och livsstil.....	31
Förnybar energi.....	37
Gröna näringar och natur.....	41
Näringsliv och affärsutveckling.....	45
Projektåtgärder.....	48

Inlämnade remissvar

Aneby kommun	Friskis och svettis
Eksjö kommun	Garo
Gislaveds kommun	HSB Göta
Gnosjö kommun	Jönköping University
Habo kommun	Jönköping Energi AB
Jönköpings kommun	Lantbrukarnas Riksförbund
Nässjö kommun	Länsförsäkringar
Sävsjö kommun	Mullsjö Energi & Miljö AB
Tranås kommun	Naturskyddsföreningen
Vaggeryds kommun	Nässjö Affärsverk
Vetlanda kommun	Obos
Värnamo kommun	Region Jönköpings län
Aneby Miljö & Vatten AB	Skogsstyrelsen
Almi företagspartner	Sweco
Bostads AB Vätterhem	Södra
Castellum	Trafikverket
CSR Småland	Tranås Energi AB
Cybercom	Träcentrum

Sammanfattning

Numreringen i nedanstående tabell utgår från remissversionen av åtgärdsprogrammet. På grund av förändringar utifrån remissvaren, i form av tillägg och strykningar kommer numreringen i det färdiga programmet att förändras.

Mål/åtgärd	Sammanfattning av förändringar för åtgärden
Strategiska åtgärder	
1. Systematiskt arbete med klimat och energi	Bakgrundstexten har kompletterats med information om energiåtervinning och energieffektivisering. Samt att rekommenderad metod har förtydligats.
2. Hållbara investeringar	Åtgärden kompletteras med att erfarenheter från åtgärden ska spridas.
3. Beräkning av länets totala utsläpp	Åtgärden kvarstår utan ändring.
Områdesspecifika åtgärder	
Transporter och resor	

4. Tjänsteresor, besöksresor och kundresor	Åtgärdens namn justeras till: ”Fossilfria transporter och resor i organisationen”. Åtgärden kompletteras med mindre förtydliganden om vilka aktiviteter som kan genomföras samt uppföljning av åtgärden. Delen som berör Region Jönköpings län (i förslaget benämnt del ”a”) flyttas till en egen åtgärd – ”Främja fossilfria transporter och hållbar arbetspendling”
5. Arbetspendling	Åtgärdens namn justeras till: ”Hållbar arbetspendling” Åtgärden kompletteras med mindre förtydliganden om vilka aktiviteter som kan genomföras samt uppföljning av åtgärden. Delen som berör Region Jönköpings län (i förslaget benämnt del ”a”) flyttas till en egen åtgärd – ”Främja fossilfria transporter och hållbar arbetspendling”
Samhällsplanering	
6. Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen	Åtgärden har kompletterats med mindre förtydligande av bakgrundstexten.
7. Metodutveckling för samhällsplaneringen	Åtgärden kompletteras under bakgrundstexten med förtydligande över kommunernas roll. Syftet i åtgärden har också kompletterats att det handlar om den fysiska planeringen
8. Trygga och sammanhängande vägar för cykel	Åtgärden kompletteras under bakgrundstexten med förtydligande med fler möjliga målpunkter samt Trafikverkets roll i åtgärden.
Bebyggelse	
9. Minskad klimatpåverkan från byggnader	Åtgärdens syfte har förtydligats till att omfatta kommersiella, offentliga och flerbostadshus.
10. Renovera resurs- och energieffektivt	Bakgrunden av åtgärden har kompletterats. Åtgärden i övrigt kvarstår utan ändring.
Konsumtion och livsstil	
11. Upphandling och strategiska inköp	Åtgärden justeras genom mindre förtydliganden och att uppföljning av upphandlingarna ska göras.
12. Workshops om upphandling	Åtgärden kvarstår utan ändring.
13. Kampanj om konsumtion	Åtgärden förtydligas med en ny punkt som handlar om att andra aktörer ska få möjligheten att lämna inspel till kampanjens inriktning. Det förtydligas även att det i

	åtgärden ingår att skicka ut en förfrågan om deltagande i kampanjen till Klimatrådets aktörer och andra aktörer som kan vara intresserade.
14. Minska avfallet	Åtgärden stryks från detta åtgärdsprogram eftersom omfattande förändringar krävs. För att den ska hinna bli genomarbetad och förankrad flyttas den över till åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål, som just nu är under revidering.
Förnybar energi	
15. Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla	Åtgärden justeras genom förtydligande om vad som ska genomföras och hur åtgärden ska följas upp.
16. Främja produktionen av förnybar energi	Åtgärden kvarstår utan ändring.
Gröna näringar och natur	
17. Skogsbruket är har låg klimatpåverkan och anpassat efter ett förändrat klimat	Åtgärdens rubrik ändras till ”Ökad kunskap om skogsbrukets klimatpåverkan och anpassning till ett förändrat klimat”.
18. Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan	Åtgärdens rubrik till ”Ökad kunskap om jordbrukets klimatpåverkan och energieffektiviseringsmöjligheter”. Del c) förtydligas och kompletteras med ekologisk odlade livsmedel.
Näringsliv och affärsutveckling	
19. Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag	Bakgrundstexten och syftet kompletteras för att tydligare visa på kopplingen till lagen om tillsyn enligt Miljöbalken. Länsstyrelsen justerar även rubriken till ”Utvecklad tillsyn för resurseffektiva företag” för åtgärden för att bättre stämma överens med innehållet i åtgärden.
20. Workshops för cirkulär ekonomi	Åtgärden kvarstår utan ändring.
Projektåtgärder	
I. Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden	Genomförandet har kompletteras med att bedömning av säkerhets och sekretessklassning ingår i åtgärden.
II. Minska vattenkonsumtionen	Projektåtgärden kvarstår utan ändring.
III. Samordning av kommunernas energiplaner	Projektåtgärden kvarstår utan ändring.
IV. Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin	Projektåtgärden kvarstår utan ändring.
V. Lagring och smart styrning av el	Projektåtgärden kvarstår utan ändring.
VI. Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät	Projektåtgärden kvarstår utan ändring.

VII. Ökat samarbete och vägledning för näringslivet	Projektåtgärden blir en åtgärd, nr 21.
---	--

Allmänna och övergripande synpunkter

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER - NATURSKYDDSFÖRENINGEN

Naturskyddsföreningen skriver att man menar att trots att man i länet anser sig ha haft ett ambitiöst och aktivt klimat- och energiarbete har detta varit helt otillräckligt och att betydligt kraftfullare åtgärder snarast måste komma till stånd. Detta bör föras in i dokumentets inledning.

Länsstyrelsens kommentar

Åtgärdsprogrammet är ett steg på vägen för att nå ett klimatsmart och hållbart län. Enbart åtgärdsprogrammet räcker dock inte till att uppnå detta mål. Detta kan förtydligas i programmet och inledningen justeras därför.

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER – REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Regionen framför att det i programmet finns en generell ambition att beräkna ungefärliga kostnader för genomförandet av åtgärderna vilket är positivt. Det hade varit bra om det även fanns en ambition att beräkna minskad klimatpåverkan till följd av genomförandet av de olika åtgärderna. Även om det i de flesta fall är mycket svårt skulle man kunna föra någon form av resonemang kring det.

Länsstyrelsens kommentar

Som Regionen noterar är det mycket svårt att göra beräkningar på de utsläppsminskningar som åtgärderna kommer att leda till. Det beror helt på vilka och hur många aktörer som åtar sig att genomföra dem. Flera av åtgärderna är också flexibla i ambitionen för genomförandet. Länsstyrelsen avser att följa upp genomförandet av åtgärderna och i den uppföljningen kan det bli aktuellt med beräkningar av utsläppsminskningar med anledning av åtgärderna. Med anledning av att det är ett omfattande arbete kommer det dock troligtvis inte att göras för alla åtgärder i programmet, utan för ett antal utvalda åtgärder.

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER – HABO KOMMUN

Habo skriver: "Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan syftar till att förbättra klimat- och energiarbetet i Jönköpings län."

Det skulle vara bra om länsstyrelsen renodlar syftet med åtgärdsprogrammet, eller ska åtgärdsprogrammet verkligen klara av att leverera för alla syften som anges? Kommunen noterar även att generell verkar vara fokus på informationsspridning, kunskapshöjning och att bygga nätverk och inte lika stort fokus på fysiska åtgärder, konkreta/praktiska insatser och investeringar ("göra verkstad"). Om vi ska lyckas nå syftet med åtgärdsprogrammet och öka måluppfyllnaden för de nationella miljömålen måste vi nå mycket längre och se till att vi gör faktisk skillnad genom konkreta insatser och investeringar.

Länsstyrelsens kommentar

För ett åtgärdsprogram, som gäller under en specifik tidsperiod, är det svårt att få aktörer att binda sig till konkreta och kostsamma åtgärder. Det är därför detta åtgärdsprogram mer fokuserat på främjande åtgärder som i sin tur kan leda till fram till konkreta åtgärder. Dessa får sedan beslutas i varje aktörs egna interna miljöprogram.

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER – JÖNKÖPING ENERGI AB

Jönköping Energi skriver att de delar uppfattningen om att vi gemensamt och kraftfullt måste få bort de klimatpåverkande utsläppen. Det krävs mycket ambitiösa åtgärder för att vi ska nå målen om ett fossilfritt energisystem utan klimatpåverkande utsläpp. De klimatpåverkande utsläppen känner inga gränser mellan länder och regioner. Energisystemet hänger ihop i norra Europa och ambitionen inom EU är att uppnå en gemensam harmoniserad energimarknad. Lokala och regionala mål och strategier är mycket viktiga redskap för att nå de gemensamma ambitionerna inom Sverige och EU. De måste dock bygga på ett energisystemperspektiv, så att man inte når sina mål genom att redovisningsmässigt flytta sina utsläpp någon annanstans, utanför länets gränser. Tyvärr innehåller förslaget till strategi och uppföljning för minskad klimatpåverkan antaganden och redovisningsprinciper som leder till redovisningsmässig flytt av utsläpp och suboptimering av åtgärder. **Jönköping Energi kan inte medverka till ett program som bygger på dessa grunder**, men vill gärna delta i en dialog som leder till fokus på verklig nytta i energisystemet och utsläppsreduktioner i ett systemperspektiv.

Länsstyrelsen kommentar

Länsstyrelsen instämmer i att det är viktigt att se frågan i sin helhet och i ett systemperspektiv. Med anledning av Jönköpings energis remissvar har berörda åtgärder omformulerats för att förtydliga detta. Se vidare under åtgärd 1, 3 och 15.

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER - SÖDRA

Södra skriver att Jönköpings län är ett inlandslän med mycket produktionsindustri och är ett logistiknav. Godstransporter står idag för en betydande del av utsläppen från transportsektorn och den andelen kan förväntas öka. Det saknas helt åtgärder för minskning av utsläpp här precis som det saknas åtgärder för produktion av annan energi än el och värme. Det som berör skogsindustrins utsläpp fokuserar på utsläpp från skogsmaskiner. Södra är av åsikten att det är viktigt att energieffektivisera, men skogsnäringens bidrag till minskade utsläpp ligger primärt inte i att minska de egna utsläppen vid avverkningen. Största bidragen kan göras genom att minska andra sektorer utsläpp genom ett aktivt skogsbruk med nyttjande av restprodukter. För Jönköpings ambition kring att bli ett plusenergilän behövs fler åtgärder än ensidig satsning på att producera mer el. Jönköping sitter på stora mängder biomassa som kan uppgraderas till att

bli biodrivmedel, men med sämre förutsättningar att vidareförädla än angränsande län. Genom att ta en aktiv roll och ansvar för det man inom länsgränserna kan påverka har Jönköpings län likväl en viktig position. Genom en sammanhängande strategi kring ökat omhändertagande av restprodukter, logistikhubbar i form av omlastningscentral till järnväg och aktivt arbete med att driva efterfrågan av biodrivmedel kan Jönköpings län bli ett plusenergilän utan att för den skull ha själva förädlingen inom länsgränsen. Detta leder till minskade utsläpp och fler arbetstillfällen inom länet samtidigt som man kan bli en förebild för minskad klimatpåverkan även utanför länets gränser.

Länsstyrelsens kommentar

Länsstyrelsen instämmer i Södras synpunkter att det finns mer att göra och en stor potential, inom området godstransporter och biodrivmedel. Området är komplext och enkla åtgärder är svåra att ta fram. Länsstyrelsen tillsammans med Klimatrådet avser att arbeta vidare med frågan och förhoppningsvis kan nya åtgärder inom dessa områden tas med i åtgärdsprogrammet vid halvtidsavstämningen av programmet som genomförs 2023. I projektet FASTR – snabbare omställning till fossilfria transporter (som är förankrat och medfinansierat av Klimatrådet) finns aktiviteter att utreda produktion av förnybara drivmedel från skogsråvara. Beroende på utfallet i genomförandet av projektet FASTR kan åtgärdsprogrammet eventuellt justeras i halvtidsavstämningen med åtgärder inom detta område. Södra är mycket välkommen att delta i det arbetet.

Nedan redogörs för remissinstansernas synpunkter och Länsstyrelsens kommentarer för de olika åtgärderna.

Strategiska åtgärder

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Naturskyddsföreningen skriver att avsnittet bl.a. innehåller ett avsnitt om metoder för att bedöma kostnadsbilden. De håller med om att det kan behövas olika metoder för att jämföra olika åtgärders nytta ställt mot kostnaden för att få ut största klimatnytta av tillgängliga resurser. Men de ställer sig frågande till att använda metoderna för att bedöma om en åtgärd är samhällsekonomiskt lönsam. De menar att vi befinner oss i klimatnödläge och att allt som är möjligt att göra måste göras för att vända utvecklingen så fort som möjligt.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen instämmer med Naturskyddsföreningen att allt som är möjligt att genomföra bör genomföras. Länsstyrelsen menar dock med avsnittet att ge aktörerna ett verktyg för att kunna bedöma vad som är möjligt att göra men även att en samhällsekonomisk analys kan vara värdefull att genomföra för att få en inblick i vad som händer inklusive vilka kostnader som uppstår om aktören inte genomför åtgärden.

Åtgärder

1. SYSTEMATISKT ARBETE MED KLIMAT OCH ENERGI

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Åtgärden är gemensam åtgärd som gäller alla deltagande aktörer.

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Aneby kommun
- Eksjö Kommun
- Gislaveds kommun
- Gnosjö kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Tranås kommun
- Vaggeryds kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Aneby Miljö & Vatten AB
- Almi
- Bostads AB Vätterhem
- Castellum
- CSR Småland
- Cybercom
- Friskis och svettis
- Garo
- HSB Göta
- Jönköping University
- Jönköpings Energi AB
- Lantbrukarnas Riksförbund
- Länsförsäkringar
- Länsstyrelsen
- Mullsjö Energi & Miljö AB
- Nässjö Affärsverk
- Obos
- Region Jönköpings län
- Skogsstyrelsen
- Sweco
- Södra

- Trafikverket
- Tranås Energi AB
- Träcentrum

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER - NATURSKYDDSFÖRENINGEN

Naturskyddsföreningen skriver att de stödjer att systematiskt arbete lyfts fram som grundläggande för alla. Ett väl fungerande systematiskt arbetssätt är nödvändigt för att genomföra de förändringar som krävs. De menar dock att den vägledning som ges i programmet är otillräcklig. Kraftfulla insatser behövs för att skyndsamt få till stånd ett verkningsfullt systematiskt arbete för minskad klimatpåverkan av alla kommuner och andra organisationer. Utbildningar i systematiskt klimatarbete bör därför omgående utvecklas och genomföras.

Ett systematiskt arbete bör generellt omfatta:

- En klimatpolicy fastställd av organisationens högsta ledning som tydligt beskriver övergripande mål och handlingsprinciper. Det är viktigt att policyn tydligt deklarerats offentligt och i den egna organisationen så att alla känner till att organisationen har förbundit sig att följa policyn.
- Kartläggning av utsläppen av växthusgaser orsakade av verksamheten
- Organisation med tillräcklig kompetens och kapacitet som;
 - sätter upp tydliga delmål,
 - planerar åtgärder med effektbedömningar för måluppfyllelse,
 - genomför åtgärderna,
 - årligen följer upp effekterna och
 - förbättrar de åtgärder och rutiner som behövs för att nå målen.
- Rutiner och metoder för att verkningsfullt påtala behov av t.ex. statliga eller överstatliga åtgärder där de egna befogenheterna och resurserna inte räcker till.

Länsstyrelsen kommentar

Länsstyrelsen instämmer med Naturskyddsföreningen att åtgärden behöver förtydligas. Åtgärden justeras därför under rekommenderad metod.

Länsstyrelsen anser dock att det är upp till respektive organisation att avgöra hur de vill jobba. Länsstyrelsen ser att det är viktigare att fler är med i åtgärdsprogrammet och börjar jobba systematiskt än att det är efter bästa metod.

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER – JÖNKÖPING ENERGI

Jönköping Energi ställer sig starkt kritiska till att den beräkningsfil som Klimatrådet har tagit fram ska användas för att hjälpa andra verksamheter att beräkna sin klimatpåverkan för att göra framtida förändringar och investeringar. Vi saknar också avfallsperspektivet och

konsumtionsperspektivet i beräkningsmodellen. Även om modellen är frivillig så, riskerar resultatet av beräkningen att styra mot ökade klimatutsläpp totalt. Beräkningsfaktorererna för energianvändning för fjärrvärme bygger på Värmemarknadskommitténs (VMK) överenskomna värden som tillhandahålls av Energiföretagen Sverige. På Energiföretagens hemsida finns information om att dessa värden **inte** ska användas som underlag för beslut om åtgärder, utan endast för att redovisa historiska data.

I Jönköpings kommun, där basen av fjärrvärmens produceras med avfall, blir konsekvenserna av Klimatrådets beräkningsfil att fjärrvärmens ser väldigt mycket sämre ut när man jämförs med eldriven uppvärmning. Detta för att avfallets klimatpåverkan läggs på fjärrvärmekunden och inte på den som orsakar avfallet. Detta kommer att leda till att företag och verksamheter väljer bort fjärrvärme till förmån för ex värmepumpar. Konsekvensen av det blir att mindre förnybar el kommer att produceras i kraftvärmeverk och att elförbrukningen den kalla årstiden kommer att skjuta i höjden. Detta motverkar målet om att vara ett plusenergilän samt kommer driva klimatutsläpp vintertid. Det motverkar också projektåtgärden om elnätskapacitet.

Kraftvärmens har en mycket viktig roll i energisystemet genom att den samtidiga produktionen av fjärrvärme och el har som direkt resultat att den mesta elen produceras när det behövs mest värme, det vill säga när det är kallt och elbehoven är som störst. Kraftvärmens fyller därför en mycket stor funktion för effektbalansen i elsystemet. När produktionen i elsystemet mer och mer bygger på väderberoende kraftslag som vindkraft, samtidigt som en ökad elanvändning är en nyckel till klimatomställningen i alla branschers färdplaner för fossilfritt, så blir denna funktion allt viktigare.

Kraftvärmeanläggningarna i länet har en viktig funktion i effektbalansen och den kommer bli allt viktigare framöver.

I Jönköping drivs kraftvärmeanläggningarna genom förbränning av restprodukter från skogsbruk, industri och hushåll. För industri- och hushållsavfall så är en viss andel av kolinnehållet av fossilt ursprung. Tillämpning av avfallstrappan ska alltid ske så att det endast är det som inte kan återanvändas eller materialåtervinnas som går till förbränning. Kolinnehållets ursprung bestäms i design och tillverkning av de produkter som sedermera blir avfall. Styrmedel bör i första hand utformas för att minska avfallsmängderna och innehåll av fossilt kol i det avfall som ändå uppstår. Behandling genom förbränning är efter deponiförbudet en nödvändighet för att ta hand om de avfallsmängder som genereras i samhället. Utsläpp kommer genereras oavsett om behandling sker i Jönköping eller i till exempel Linköping. Det är med detta resonemang ganska orimligt att koldioxidutsläppen från avfall belastar fjärrvärmekonsumenten och inte den som genererar produkten eller avfallet. Klimatrådets redovisningsmodell styr mot minskad användning av fjärrvärme, vilket leder till minskad elproduktion från kraftvärme, vilket leder till ökat behov av import av el när behoven är som störst. Obalansen förstärks genom att alternativen till fjärrvärme innebär ökad elanvändning, särskilt när behovet är som störst, då el behövs- till exempel för att stötta

upp värmepumpar när det är riktigt kallt ute och energianvändningen är hög.

Konsekvensen av minskad avfallsförbränning i kraftvärmeverk i länet är att mer avfall kommer att deponeras i Storbritannien, vilket netto leder till mycket högre klimatpåverkan än svensk energiåtervinning. Konsekvensen blir alltså ökade globala utsläpp, men utanför länet. Om ingen av kommunerna i Jönköpings län i framtiden kommer åta sig energiåtervinning av avfall som inte går att återvinna, kommer länet att tvingas transportera avfallet till något annat län.

Kopplingen mellan avfallsfrågan, konsumtionen och energiåtervinning är för otydlig i det här åtgärdsprogrammet. I detta fall lägger man hela koldioxidutsläppen från energiåtervinning på fjärrvärmekunden, vilket borde hanteras tydligare i åtgärd 13 (kampanj om konsumtion) och 14 (minska avfallet). I dessa kommuner missgynnas fjärrvärmekunden när kommunen valt att ta ansvar i avfallstrappan. Vi ser gärna att en utredning genomförs med syfte att fördela koldioxidutsläppen på avfallet i stället för fjärrvärmes. Detta skulle styra bättre mot minskade avfallsmängder och ökad återvinning.

Vår inställning är därför att:

- Uppvärmning ska gärna ske med fjärrvärme, där det är möjligt.
- Energieffektivisering och effektstyrning av framförallt el är viktigt och bör på något sätt premieras och visas i beräkningsmodellerna.
- Omställning till en elektrifierad transportsektor kräver att elen används där den gör mest nytta, inte till uppvärmning i första hand.
- Fler åtgärder för att öka cirkuläret, minska avfallsflöden och främja återanvändning och återvinning behövs. Vi kommer inte ha blivit helt cirkulära i Europa till 2025, därför behöver energiåtervinning ha en plats i den här åtgärdsperioden 2021–2025, för att undvika utsläpp från deponering.

Varje verksamhets bidrag

Varje verksamhet bör ställa sig frågan hur man kan bidra till ett hållbart energisystem. Utmaningarna för energisystemet handlar mycket om tillgång på effekt både för el och fjärrvärme, samt om fossila koldioxidutsläpp från avfall. Verksamheternas mål behöver sättas upp efter de förutsättningarna tex genom att arbeta med laststyrning av el och fjärrvärme, arbeta med smart laddning av fordon, installera energilager samt arbeta mer med att minska sina avfallsflöden och återvinning av avfall.

Länsstyrelsens kommentar

Länsstyrelsen instämmer med Jönköping Energi att kraftvärme från avfallsförbränning har en viktig roll i energisystemet och att det är olyckligt om organisationer väljer bort fjärrvärme från avfallsförbränning till förmån för andra uppvärmningssätt. Som Jönköpings Energi påpekar så missgynnas fjärrvärme från avfallsförbränning i Klimatrådets framtagna beräkningsverktyg, liksom i de flesta modeller för beräkning av utsläpp från den egna organisationen. Länsstyrelsen kompletterar därför åtgärden med att lyfta fram de fördelar som fjärrvärme har, samt vikten av att jobba med sin avfallshantering och förtydliga att åtgärden handlar om att

energieffektivisera. Länsstyrelsen avser också att tydligare visa på vikten av att energieffektivisera i åtgärder 15.

REMISSINSTANSEARNAS SYNPKUNKTER – REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Region Jönköpings län skriver att de vill ha en mer kraftfull, gemensam och effektiv åtgärd efterfrågas. Detta bedöms vara en av de viktigaste åtgärderna i programmet då övriga åtgärder i många fall är delåtgärder till åtgärd 1. Det är därför angeläget att målet med åtgärden är tydligt och relevant för de aktörer som ska genomföra den. I programmet anges att åtgärderna ska vara "kraftfulla, gemensamma och effektfulla" men i nuvarande åtgärdsformulering finns ingen ambitionsnivå angiven utan det är upp till deltagande aktör att fastställa egna mål. Det bedöms inte vara tillräckligt effektivt för att kunna lösa klimatkrisen.

De mål med åtgärden som nu anges (ton/invånare) kan med fördel redovisas under avsnittet bakgrund. De mål som nu anges i bakgrunden bör istället användas som utgångspunkt för åtgärden men räknas förslagsvis om till en total procentuell reduktion som ska uppnås under programperioden 2021–2025 (basår 2020).

Det bedöms inte heller tillräckligt effektivt att rekommendera att använda Klimatrådets beräkningsverktyg eftersom det är en miniminivå som inledningsvis kan användas i de fall man ännu inte påbörjat någon uppföljning av aktörens klimatpåverkan. Rekommendationen bör istället vara att så långt som möjligt använda den uppföljningsmetod som finns i Greenhouse Gas Protocol (GHGP). Eftersom det i många fall finns stora osäkerheter i beräkning av scope 3 kan målsättningen för åtgärden omfatta scope 1 och 2 men rekommendationen bör vara att så långt som möjligt även beräkna scope 3 och arbeta för att reducera de utsläppen.

Förtydliga uppföljning av andel förnybar energi

b) Förtydliga att uppföljningen av andel förnybar energi ska göras dels av andel förnybar köpt energi och dels andel förnybar energi som produceras i egenägda/andelsägda anläggningar (i båda fall av total använd energi). Det senare för att skapa en bild av i vilken utsträckning man bidrar till förnybar produktion av energi (åtgärd 15).

Länsstyrelsens kommentar

Länsstyrelsen instämmer med Regionen att åtgärden är den viktigaste åtgärden i åtgärdsprogrammet. Länsstyrelsen instämmer även med att det skulle vara fördelaktigt att ange höga ambitionsnivåer i åtgärden, Länsstyrelsen anser dock att det är upp till varje organisation att avgöra hur de kan bidra på bästa möjliga sätt.

Vidare skriver Regionen att målet för åtgärden bör redovisas under bakgrund vilket det också gör. Målet att minska våra territoriella utsläpp med 8 % per år gäller även under programperioden.

Länsstyrelsen instämmer med Region Jönköpings län att Klimatrådets beräkningsverktyg är en miniminivå för beräkning av aktörens utsläpp.

Åtgärden förtydligas med mer information om GHGP under rekommenderad metod.

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Tranås energi skriver att de vill inkluderas i kommunens systematiska klimatarbete med tillhörande utsläppsberäkningar.

Trafikverket skriver att i princip kan man säga att klimatarbetet är invävt i den ordinarie verksamheten, men också att deras fokus är den del av transportsystemet som de ansvarar för. Det är därför svårt att lyfta fram eller beskriva några särskilda projekt eller åtgärder.

De långsiktiga infrastrukturplanerna anger vad Trafikverket ska göra de närmaste 12 åren, men de revideras cirka vart fjärde år. Det finns en nationell plan och länsvisa regionala planer. Den nationella planen anger vad som ska göras på de största statliga vägarna och statliga järnvägar när det gäller investeringar, hur mycket medel som ska läggas på underhåll, viss trimnings- och miljöåtgärder mm. De regionala planerna handlar om det något mindre vägarna, gc-vägar mm och för dessa planer är regionerna i respektive län huvudmän.

I Trafikverkets roll ingår att ta fram planeringsunderlag till dessa långsiktiga planer, men de beslutas politiskt. När det gäller stora investeringar tas det fram objektvisa underlag där bl a olika samhällsekonomiska kalkyler och bedömningar görs (SEB) bl a för att få ett mått på samhällsnyttan med investeringen och hur de påverkar miljömålen (finns redovisade på Trafikverkets hemsida under ”Planeringsunderlag”). Som exempel kan nämnas järnvägsobjektet Sandhem-Nässjö innebärande höjd hastighet, vägojektet Rv 40 Nässjö-Eksjö och Rv 27 Förbi Bor.

Under planeringen av ett investeringsobjekt ska en sk klimatkalkyl göras – den sak hjälpa till så att man väljer utformning, material mm med hänsyn till klimatpåverkan och där så är möjligt ska den minst klimatpåverkande utformningen eller materialvalet väljas. Klimatkalkylen görs flera gånger under planeringsprocessen. Utöver detta ställs alltså klimatkrav på våra entreprenörer, vilket finns att läsa om på länken ovan.

De pågående anpassningarna av hastighetsgränser med grund i trafiksäkerheten är i några fall en hastighetshöjning (E4 höjdes från 110 till 120), men vanligare är det med sänkningar från 90 till 80. I de fall hastigheten sänks erhålls minskade CO₂-utsläpp, men detta är ju en bieffekt av trafiksäkerhetsarbetet och har inte till huvudsyfte att minska klimatpåverkan – dock finns en övergripande målsättning att dessa hastighetsändringar sett i ett nationellt perspektiv inte ska leda till ökade utsläpp.

Nässjö kommun skriver att de kommer att anta en lokal energi- och klimatstrategi.

Vetlanda kommun skriver att sedan 2020 sammanställer Vetlanda kommunkoncern sin energiförbrukning och sina koldioxidutsläpp enligt en

gemensam regional modell. I nästa steg behövs det göras en analys och handlingsplan för att komma vidare. Oklart med det interna ansvaret.

Obos skriver att arbete utförs genom beräkning och uppföljning i Position Green och hållbarhetsrapporten, förbättringar och mål arbetas med i OBOS Hållbarhetsråd.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen noterar att Tranås energi, Nässjö kommun ska anta egna klimat- och energistrategier. Samt att Vetlanda kommun och Obos redan idag arbetar med dessa frågor.

Länsstyrelsen noterar att Trafikverket redan idag jobbar mycket med klimatfrågan i deras verksamhet.

2. HÅLLBARA INVESTERINGAR

ANSVARIGA AKTÖRER ENLIGT REMISSEN

- a) Länsstyrelsen*, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA
- b) Kommunerna

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a)
 - Länsstyrelsen
 - Vaggeryds kommun
 - Gislaveds kommun
 - Länsförsäkringar
- b)
 - Aneby kommun
 - Eksjö kommun
 - Gislaveds kommun
 - Habo kommun
 - Jönköpings kommun
 - Nässjö kommun
 - Sävsjö kommun
 - Tranås kommun
 - Vaggeryds kommun
 - Vetlanda kommun
 - Värnamo kommun
 - Jönköping Energi AB
 - Nässjö Affärsverk AB
 - Mullsjö Energi och Miljö AB

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Jönköpings Energi skriver att de deltar i kommunens aktiviteter för att stärka kunskap.

Habo kommun skriver att de deltar i den kommunala ekonomichefsgruppen. De noterar att åtgärden innebär att stärka kunskapen och att öka förutsättningar för gröna investeringar. Mot bakgrund av samhällsutvecklingen i Habo kan det vara aktuellt att genomföra investeringar/ta lån - inte endast att stärka kunskapen.

Mullsjö Energi och Miljö skriver att de strävar efter att deras investeringar är hållbara.

Region Jönköpings län anser att åtgärden behöver kompletteras med spridning av kunskap. I åtgärden bör det ingå spridning av kunskap om hur man inom ramen för Greenhouse Gas Protocol (GHGP) beräknar klimatpåverkan till följd av investeringar och kapitalplaceringar (som är en del av åtgärd 1 enligt GHGP).

Vetlanda kommun skriver att de gärna ställer upp och deltar i den kommunala ekonomichefsgruppen och därigenom öka kunskapen "gröna investeringar". Det finns i åtgärden inga åtaganden som påverkar kommunens självständighet eller framtida beslut.

Bostads AB Vätterhem skriver att kommunen får bjuda in till dialog om det blir aktuellt.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen instämmer med Region Jönköpings län som anser att åtgärden bör kompletteras med spridning av kunskap. Åtgärden kompletteras därför med spridning om hur man beräknar klimatpåverkan till följd av investeringar och kapitalplaceringar.

Kommuninvest och ELMIA har inte svarat på remissen och stryks därför som ansvarig aktör i åtgärdsprogrammet.

3. BERÄKNING AV LÄNETS TOTALA UTSLÄPP

ANSVARIGA AKTÖRER ENLIGT REMISSEN

Länsstyrelsen

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

Länsstyrelsen i Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Habo kommun skriver att beräkning och rapportering av koldioxidutsläpp är en aktuell och strategisk hållbarhetsfråga för kommunerna. Habo

kommun anser att åtgärden bör utökas och omfatta även kommunernas arbete. Kommunerna behöver liksom länsstyrelsen genomföra ett omfattande arbete i samband med beräkning och rapportering av koldioxidutsläpp. Det skulle främja och underlätta med en samverkan mellan kommunerna och länsstyrelsen. Det bör också klargöras att länsstyrelsen och kommunerna ska samarbeta kring avgörandet av lämplig metod och undvika ett top-bottom arbetssätt/perspektiv.

Jönköping Energi skriver att när man beräknar länets utsläpp behöver man noggrant överväga vilka avgränsningar man gör. De ser en del risker med detta, bland annat att samma utsläpp kan komma med flera gånger, eller inte alls. När man redovisar enligt Greenhouse Gas Protocol brukar man prata om Scoop 1 (verksamhetens egna utsläpp), Scoop 2 (utsläpp från energianvändning) och Scoop 3 (utsläpp uppströms och nedströms som sker pga den egna verksamheten). Om man summerar utsläpp i ett län eller en kommun är risken att samma utsläpp kommer med flera gånger, tex som scoop 1 i en verksamhet och som scoop 2 eller 3 i någon annan verksamhet. Exempelvis utsläpp från energiproduktion som både redovisas hos energiproducenten och konsumenten.

När man tar fram beräkningsmodell och koldioxidbudget så behöver man nogta tänka igenom vilken aktör som ska ta ansvar för utsläppen och vilka flöden som påverkas av en åtgärd. Det finns många flöden som rör sig både mellan kommun- och länsgränser, men även mellan läns- och landsgränser. Exempel på detta är el och avfall. Modellen för beräkningar för att minska utsläppen behöver även innehålla analyser över hur de faktiska konsekvenserna blir. Detta behöver göras ur ett globalt perspektiv, inte perspektivet Jönköpings län. Vi anser att det finns risk att utsläpp kommer flyttas från en plats till en annan, utan att ge någon riktig klimatvinst.

Naturskyddsföreningen skriver att det är angeläget att koldioxidbudgetar för länet/regionen och samtliga kommuner snarast utarbetas. Kommunernas och länets budgetar bör utarbetas parallellt så att ingen onödig fördröjning uppstår. En koldioxidbudget visar det totala utsläppsutrymme som kommunen/regionen/länet måste hålla sig inom för att leva upp till sin del av parisavtalet samt hur utsläppen är fördelade mellan olika källor. Vidare åskådliggörs tydligt hur fort utrymmet krymper beroende på i vilken takt utsläppsminskningar görs. Detta kan ha stort pedagogiskt värde för samsyn bland politiker och allmänheten om hur bråttom det faktiskt är att snabbt och kraftfullt minska utsläppen av CO₂. Samtidigt behöver verktyg för beräkning och uppföljning av utsläpp av klimatgaser utvecklas och tillgängliggöras för kommuner och andra organisationer och användare.

Region Jönköpings län anser att åtgärden ska förtydliga omfattningen. Punkt d) kan med fördel förtydligas om metodutvecklingen avser kommunerna som geografiskt område, som organisation eller både och.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen instämmer med Habo kommun att åtgärden bör inkludera kommunerna. Arbetet har redan påbörjats tillsammans med kommunerna och Länsstyrelsen kommer fortsätta ha dialog med kommunerna under hela perioden för att påskynda arbetet. Detta kommer dock inte att ingå i åtgärdsprogrammet.

Länsstyrelsen instämmer med Jönköping Energi att det kan vara problematiskt att summera kommuner och verksamheter. Det är dock inte åtgärdens syfte. Åtgärden syftar till att ta fram metod för konsumtionsbaserade utsläpp och koldioxidbudget. Länsstyrelsen tar med i sitt beaktande så att dubbelräkning inte uppstår eller flytt av utsläpp vid beräkningarna.

Länsstyrelsen instämmer med Naturskyddsföreningen att det är en fördel om en regional koldioxidbudget tas fram parallellt med kommunerna. Det är däremot upp till varje kommun att avgöra om de vill ta fram en koldioxidbudget. Det är Länsstyrelsen avsikt att sprida erfarenheter och kommunicera ut resultaten till kommuner och berörda.

Angående Region Jönköpings läns önskemål om förtydligande av d), om åtgärden avser koldioxidbudget för kommunens geografiska område eller för organisationens egna utsläpp, så kan inte Länsstyrelsen bara ge rekommenderade metoder och val. Hur kommunen väljer att rikta in sin koldioxidbudget är upp till dem. Denna del av åtgärden kvarstår alltså utan ändring.

Områdesspecifika åtgärder

Transporter och resor

REMISSINSTANSENAS SYNUNKTER

Region Jönköpings län skriver att de tycker att åtgärderna inom transport och resor gärna förtydliga med att dessa står för den största andelen av länets utsläpp av växthusgaser i det geografiska området (exklusive konsumtionsperspektivet). Det saknas åtgärder inom tunga transporter och logistik. Det saknas åtgärder som syftar till att främja produktion av fossilfria drivmedel, till exempel biogas, vätgas eller drivmedel från skog.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen instämmer med Regionen att det saknas åtgärd om att främja produktion av förnybara drivmedel och åtgärder inom tunga transporter och logistik. Området är komplext och enkla åtgärder är svåra att ta fram. Länsstyrelsen tillsammans med Klimatrådet avser att arbeta vidare med frågan och förhoppningsvis kan nya åtgärder inom dessa områden tas med i åtgärdsprogrammet vid halvtidsavstämningen av programmet som

genomförs 2023. Regionen får gärna vara med i arbetet med framtagning av en sådan åtgärd. Läs även Länsstyrelsen kommentar under avsnittet Allmänna och övergripande synpunkter.

Områdesspecifika åtgärder

4. TJÄNSTERESOR, BESÖKSRESOR OCH KUNDRESOR

ANSVARIGA AKTÖRER ENLIGT REMISSEN

- a) Region Jönköpings län
- b) Alla Klimatrådets aktörer

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a) Region Jönköpings län
- b)
 - Eksjö Kommun
 - Habo kommun
 - Gislaveds kommun
 - Jönköpings kommun
 - Nässjö kommun
 - Sävsjö kommun
 - Tranås kommun
 - Vaggeryds kommun
 - Vetlanda kommun
 - Värnamo kommun (inkl. Värnamo energi, Finnvedbostäder)
 - Aneby Miljö och Vatten AB
 - Jönköping Energi AB
 - Länsstyrelsen
 - Mullsjö Energi & Miljö AB
 - OBOS Sverige AB
 - Region Jönköpings län
 - Sweco

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER

Region Jönköpings län avser att genomföra åtgärden för samordning av det länsövergripande arbetet, uppdraget ges till Energikontor Norra Småland. Det finns flera synergier med Regionens genomförande av den regionala utvecklingsstrategin. Regionen påtalar att det kan listas fler åtgärder (aktiviteter) bland förslagen av aktiviteter att genomföra samt att ambitionsnivån bör höjas. Regionen efterfrågar även tydligare skrivning kring uppföljning av åtgärden.

Jönköping Energi påtalar att denna åtgärd bedrivs inom egen organisation och att man har ett pågående arbete. Likaså påtalar **Nässjö kommun** att genomförandet av denna åtgärd för deras del begränsas till tjänsteresor, dvs. ej besöksresor/kundresor. **OBOS Sverige AB** förtydligar att man i nuläget följer upp utsläpp från företagsbilar, samt har ett pågående arbete för leasingavtal för förmånsbilar. **Mullsjö Energi & Miljö AB** förtydligar att man har pågående arbete för tjänsteresor där miljöpåverkan ingår.

Vetlanda kommun åtar sig åtgärden givet att Region Jönköpings län fullföljer sitt samordningsansvar och efterfrågar att de som åtar sig åtgärden använder samma kartläggningsmodeller.

Värnamo kommun förtydligar att genomförandet sker i deltagandet i Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsens projekt ATTRACT. Sävsjö kommun förtydligar att genomförandet sker i deltagandet av Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsens projekt ATTRACT samt genom befintliga processer för fordonsadministration. **Sävsjö kommuns** socialnämnd avser att arbeta med resfria möten. **Gislaveds kommun** förtydligar att man har pågående arbete inom området och har identifierat aktiviteter att genomföra, vilket bedöms vara snarlika de som listas som aktiviteter i åtgärden.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen tackar Region Jönköping för den lista på fler aktiviteter, dessa ingår nu i åtgärden. Åtgärden har justerats med en högre ambitionsnivå – för bedömning av ”G – godkänd” krävs att aktören genomför aktiviteter inom åtgärdens aktivitetsområde ”Styra” samt hur uppföljning går till och bedöms.

I dialog med Region Jönköpings län har de delar som rör samordning/främjandearbete för åtgärd 4 och 5, det som ovan beskrivs som ”del a)” blivit en egen åtgärd, för att tydliggöra Energikontor Norra Smålands del i genomförandet samt för att kunna ha god uppföljning av åtgärden.

Länsstyrelsen uppmärksammar att flera aktörer har ett pågående arbete snarlikt det som ingår i åtgärden vilket är att se som positivt. Det innebär goda förutsättningar för att kunna genomföra åtgärden och de aktiviteter som listas.

5. ARBETSPENDLING

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

- a) Region Jönköpings län
- b) Alla Klimatrådets aktörer

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a) Region Jönköpings län
- b)
 - Eksjö kommun
 - Gislaveds kommun
 - Jönköping kommun
 - Nässjö kommun
 - Sävsjö kommun
 - Tranås kommun
 - Vaggeryds kommun
 - Vetlanda kommun
 - Värnamo kommun
 - Aneby Miljö och Vatten AB
 - Mullsjö energi & Miljö AB
 - Jönköping Energi
 - Länsförsäkringar
 - Länsstyrelsen
 - OBOS Sverige AB
 - Region Jönköpings län
 - Sweco

REMISSINSTANSEARNAS SYNPUNKTER

Region Jönköpings län avser att genomföra åtgärden för samordning av det länsövergripande arbetet, uppdraget ges till Energikontor Norra Småland. Det finns flera synergier med Regionens genomförande av den regionala utvecklingsstrategin. Regionen påtalar att det kan listas fler åtgärder (aktiviteter) bland förslagen av aktiviteter att genomföra samt att ambitionsnivån bör höjas. Regionen efterfrågar även tydligare skrivning kring uppföljning av åtgärden.

Jönköping Energi påtalar att denna åtgärd bedrivs inom egen organisation och att man har ett pågående arbete. **Värnamo kommun** och **Sävsjö kommun** förtydligar att genomförandet sker i deltagandet i Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsens projekt ATTRACT.

Sävsjö kommun påtalar att genomförandet av åtgärden om arbetspendling inte enbart får fokusera på cykel och kollektivtrafik, då många i personalen pendlar in och ut genom kommunen. Övergripande är man dock positiv till åtgärdens syfte.

Vetlanda kommun påtalar att man idag saknar metod att mäta arbetspendling. **Gislaveds kommun** förtydligar att man har pågående arbete inom området och har identifierat aktiviteter att genomföra, vilket bedöms vara snarlika de som listas som aktiviteter i åtgärden.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen tackar Regionen för den lista på fler aktiviteter, dessa ingår nu i åtgärden. Åtgärden har justerats med en högre ambitionsnivå – för bedömning av ”G – godkänd” krävs att man genomförd aktiviteter inom åtgärdens aktivitetsområde. Länsstyrelsen har justerat åtgärden med skrivning om hur åtgärden som helhet följs upp (bedömning G/H/P) samt hur organisationen som åtagit sig åtgärden ska planera genomförandet, då uppföljning av arbetspendling är kostnads- och tidskrävande.

I dialog med Region Jönköpings län har de delar som rör samordning/främjandearbete för åtgärd 4 och 5, det som ovan beskrivs som ”del A)” blivit en egen åtgärd, för att tydliggöra Energikontor Norra Smålands del i genomförandet samt för att kunna ha god uppföljning av åtgärden.

Länsstyrelsen uppmärksammar att flera aktörer har ett pågående arbete snarlikt det som ingår i åtgärden vilket är att se som positivt. Det innebär goda förutsättningar för att kunna genomföra åtgärden och de aktiviteter som listas.

Samhällsplanering

6. ÖKAT SAMARBETE I SAMHÄLLSPLANERINGSPROCESSEN

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen, kommunerna
Region Jönköpings län (Länstrafiken), Trafikverket

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Region Jönköpings län*
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Vaggeryd kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Tranås kommun
- Mullsjö Energi & Miljö
- Jönköping Energi
- Länsstyrelsen
- Trafikverket

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Region Jönköpings län påtalar behovet att samarbetet sker samordnat med handlingsplanerna i den regionala utvecklingsstrategin, där det framgår att samverkan inom samhällsplaneringen ska stärkas.

Sävsjö kommun föreslår att åtgärden formuleras om. Den fysiska planeringen ska användas för att stärka förutsättningarna för en större andel gång, cykel och kollektivtrafik och för befolkningstillväxt utan en ökning av trafikmängden av fossila transporter. Vi ser gärna en ökad trafikmängd gällande icke-fossila transporter och kollektivtrafik.

Tranås kommun föreslår att även Region Östergötland bör ingå i åtgärden.

Trafikverket påtalar att de har en strävan att öka den tidiga dialogen med kommunerna och det pågår ett kontinuerligt arbete med samverkansfrågor ur många synvinklar, där hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer ingår som en naturlig del.

Habo kommun efterfrågar förtydliganden av skrivningar i åtgärden, särskilt i syftet och i genomförandet. Det upplevs otydligt om vilka mål som avses (regionala eller lokala) och om gemensamma mål redan finns eller formuleras tillsammans i genomförandet av åtgärden.

Nässjö kommun påtalar förtydligande om vilken aktör som samordnar punkt b) i genomförandet, även förtydligande om vad som ska uppnås.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Utgångspunkten är att använda befintliga sammanhang i samhällsplanerings- och fysiska planeringsprocesser och där integrera fler aktörer för att nå åtgärdens syfte och mål om att utveckla hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer.

Länsstyrelsen har förståelse för önskemålet att ha med andra regioner i åtgärden. Jönköpings läns position i södra Sverige innebär att vi angränsar till många län och regioner vilket gör det svårt att peka ut en särskild region eller Länsstyrelse (utanför vårt län) som åtgärdsansvarig i ett vårt regionala åtgärdsprogram. En praktisk lösning är att grannlänens Länsstyrelser och regioner bjuds in att de samarbetsaktiviteter som är relevanta för dem, dock så kommer dessa inte beskrivas som ansvariga för att genomföra åtgärden i detta åtgärdsprogram.

De mål som åtgärden avser att bidra till är målen i länets klimat- och energistrategi, och målen för fokusområdet samhällsplanering.

Angående samordning i punkt b) i genomförandet så samordnar Region Jönköpings län både a) och b) i denna åtgärd.

Länsstyrelsen noterar att Jönköping Energi AB och Mullsjö Energi och Miljö AB har ställt sig bakom åtgärden, det är dock upp till varje kommun att involvera de kommunala bolag som ska delta. Därför har åtgärden har förtydligats under rubriken bakgrund samt förtydliga i bakgrunden vilka som är aktörerna och hur de involveras.

7. METODUTVECKLING FÖR SAMHÄLLSPANERINGEN

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Länsstyrelsen*, kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Länstrafiken)

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Länsstyrelsen*
- Eksjö kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Vaggeryd kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Trafikverket
- Jönköping Energi
- Region Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Region Jönköpings län påtalar behovet att samarbetet sker samordnat med handlingsplanerna i den regionala utvecklingsstrategin, där det framgår att samverkan inom samhällsplaneringen ska stärkas.

Gislaveds kommun påtalar att de står inför en planeringssituation de närmaste åren som ställer stora krav på de tillgängliga planeringsresurserna och att det är tveksamt om ytterligare resurser kan användas till metodikutvecklingsprojekt.

Trafikverket skriver att inom Trafikverket ligger ansvaret för metodutveckling huvudsakligen på nationell nivå och möjligheterna till deltagande från Trafikverkets regionala nivå är begränsat. I det från nationella nivån drivna forskningsprojektet "ÅVS Infrastruktur och stadsutveckling Jönköping (E4)", som är kopplat till samverkan, har Trafikverket regionalt deltagit tillsammans med kommunen. Medverkan i metodutveckling är begränsad till samhällsplaneringsfrågor med klimatpotential där inriktningen ligger i linje med Trafikverkets uppdrag.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen noterar Trafikverkets förtydligande.

Länsstyrelsen noterar att Jönköping Energi AB har ställt sig bakom åtgärden, det är dock upp till varje kommun att involvera de kommunala bolag som ska delta. Därför har åtgärden kompletterats under bakgrundstexten för att förtydliga kommunernas roll. Syftet i åtgärden har också kompletterats att det handlar om den fysiska planeringen.

8. TRYGGA OCH SAMMANHÄNGANDE VÄGAR FÖR CYKEL

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Kommunerna, Region Jönköpings län

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Eksjö kommun
- Aneby kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Tranås kommun
- Region Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Region Jönköpings län påtalar att det är viktigt att förtydliga olika cyklars behov samt kopplingar till frilufts- och naturområden. Det är viktigt att ta hänsyn till exempelvis lastcyklar och att tätortsnära frilufts- och naturområden inkluderas som målpunkter i kommunernas analys, vilket skulle gynna cykelturism.

Gislaveds kommun skriver att åtgärdens innebörd sammanfaller till stor del med det arbete som tekniska förvaltningen genomför inom ramen för sin åtgärdsplanering för cykelvägar och till viss del också med vad som görs inom ramen för den fysiska planeringen. För att åtgärden ska få en helhetseffekt så bör också Trafikverket vara ansvarig aktör i åtgärden.

Sävsjö kommun föreslår att Trafikverket bör vara med som ansvarig aktör. I Sävsjö kommun äger Trafikverket många vägar. Kommunen kan inte genomföra åtgärden fullt ut utan att Trafikverket är med som ansvarig aktör. När det gäller den regionala cykelstrategin behöver kommunerna få möjlighet att komma med synpunkter. Det är även viktigt att få till en samverkan mellan kommunernas och regionens genomförande.

Trafikverket understryker vikten av att det tas fram en regional cykelstrategi.

Jönköpings kommun påtalar att de arbetar aktivt med sammanhängande vägar för cykel och tillstyrker åtgärden och påpekar att arbete med utbyggnad av cykelvägar mellan tätorter kan kräva kommunal medfinansiering. Det är viktigt att kommunen får vara med i framtagandet av regionens cykelstrategi.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Listan med målpunkter har kompletterats med friluftsför- och naturområden.

Länsstyrelsen är medveten om att väghållaransvaret är delat mellan kommuner och staten. Länsstyrelsen instämmer i att det är centralt att Region Jönköpings län involverar kommunerna i kommande regionala cykelstrategi.

Det är i den regionala transportplanen som resurser avsätts för cykelåtgärder. Trafikverket är genomförare av planen men det är Regionen som ansvarar för prioriteringen. Därför tas cykelstrategin fram av Region Jönköpings län, som ska styra inriktningen. När inriktningen i transportplanen är beslutad av Region Jönköpings län ansvarar Trafikverket för planering och genomförande av utpekade cykelsatsningar i kommande länstransportplan. Bakgrundstexten kompletteras med Trafikverkets roll för att tydliggöra deras part.

Bebyggelse

9. MINSKAD KLIMATPÅVERKAN FRÅN BYGGNADER

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

- a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen
- b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun,
- c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna, Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a)

- Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- HSB Göta
- Länsstyrelsen
- Träcentrum

b)

- Länsstyrelsen*
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- HSB Göta Region Jönköpings län
- Träcentrum

c)

- Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*
- Gislaveds kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Vetlanda kommun
- Vaggeryds kommun (bostadsbolaget VSBo)
- Värnamo kommun (Finnvedsbostäder)
- Bostads AB Vätterhem
- Castellum
- HSB Göta
- Länsstyrelsen
- OBOS Sverige
- Sweco
- Träcentrum

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Naturskyddsföreningen skriver att det är angeläget att klimatnyttan ges stor tyngd i val av alternativ, till exempel vid val mellan att riva och bygga

nytt kontra att ta tillvara och renovera. Med hänsyn till den allvarliga krissituation vi befinner oss i bör klimatnyttan ha högsta prioritet. Vid beslut om byggande bör därför koldioxidutsläppen som byggprojektet leder till beräknas och redovisas och stämmas av mot att det ryms inom kommunens /regionens koldioxidbudget. De föreslår att metodik för detta utvecklas och att beslutsfattare utbildas i ett sådant tankesätt.

Region Jönköpings län skriver att de vill att åtgärden kompletteras med mer praktiska åtgärder, förtydliga målet och uppföljningen. Målet är att klimatpåverkan från nybyggnation har halverats till 2030 jämfört med 2015 och att mer byggs i trä. De aktiviteter som finns med i förslaget omfattar kunskapshöjande insatser och nätverk. Det saknas aktiviteter av mer praktisk karaktär. Ska målet kunna nås bedömer de att kunskapshöjande insatser och nätverk är betydelsefullt, men att det samtidigt är viktigt att åtgärden kompletteras med mer praktiska åtaganden.

Förslag på åtgärder som skulle leda mot målet:

- Utveckla byggprocessen så att klimatpåverkan tydligare beaktas i tidiga skeden.
- Arbeta för ett ökat inslag av trä och andra klimatsmarta konstruktioner i byggprojekt.

Förtydliga gärna hur uppföljningen av denna målsättning ska ske (inom ramen för den strategiska åtgärden) Förtydliga också om målet avser per m2 etc eller om det är absoluta utsläpp. Ett delmål för programperioden bör anges.

Värnamo kommun skriver att kommunen inte åtar sig åtgärd c) Syftet är bra (kompetensutveckling behöver stärkas) men nätverk av så blandad målgrupp leder sällan till något konkret. För kommunernas del blir det för löst i kanterna att bilda nätverk. Bättre effekt hade varit om en utbildningsserie av tematiska seminarier eller likande kompetensutvecklingsinsats gavs. Varför är just Jönköpings kommun och Bostads AB Vätterhem särskilt utskrivna som aktörer i genomförande av c när det står både kommuner och kommunala bostadsbolag redan?

Tranås kommun skriver att åtgärd c) inte är relevant för Tranås kommun. Kommunala lokalfastigheter ägs och förvaltas av det kommunala bolaget AB Tranåsbostäder.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Målet är satt utefter länets klimat- och energistrategi där målet är satt till absoluta utsläpp. Aktören kan med fördel se följa upp energianvändningen per m2 eftersom detta är det sätt som Boverket anger i Boverkets Byggregler (BBR). Länsstyrelsen noterar att det hade varit fördelaktigt med mer konkreta åtgärder. Länsstyrelsen välkomnar Regionen att delta med nya förslag på åtgärden vid halvtidsavstämningen.

Då Vätterhem och Jönköpings kommun redan före remissrundan varit med i framtagandet av åtgärden och lovat att delta i åtgärden skrevs dessa aktörer med redan i remissrundan.

Syftet och målet har förtydligats att med byggnader menas i detta fall kommersiella, offentliga och flerbostadshus.

Länsstyrelsen uppmärksammar del c) i åtgärden och tar med det i det vidare arbetet. Exempelvis med utgångspunkt av rapporten Överkom energislöseriet genom lönsamma investeringar¹, 2020:01 samt Från energislöseri till värdeskapande kapitalkostnader², 2018:23.

10. RENOVERA RESURS- OCH ENERGIEFFEKTIVT

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Habo kommun
- Nässjö kommun
- Värnamo kommun (Finnvedsbostäder)
- Vetlanda kommun (inkl Witalabostäder och Vetlanda industrilokaler)
- Bostads AB Vätterhem
- Castellum
- Region Jönköping län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Region Jönköpings län skriver att de gärna vill att målet förtydliga att det avser energianvändning per m². Någon form av ambitionsnivå att sträva efter under programperioden vore också bra.

Vaggeryds kommun skriver att deras kommunala bostadsbolag VSBo svarar nej till att genomföra åtgärden då man redan tycker att man göra detta. Tekniska nämnden svarar nej p g a att man anser sig ha resursbrist att genomföra den.

¹ [Överkom energislöseriet genom lönsamma investeringar | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\).](#)

² [Från energislöseri till värdeskapande kapitalkostnader | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\).](#)

Nässjö kommun skriver att de redan har kartlagt fastighetsbeståndet och genomfört ett stort energieffektiviseringsprojekt. Ytterligare energieffektiviseringsåtgärder genomförs främst i samband med större renoveringar och nybyggnation.

Värnamo kommun skriver att Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden. Värnamo kommun åtar sig inte åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

Värnamo kommun lämnar följande synpunkter:

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.
- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Vetlanda kommun skriver att Fastighetsavdelningen, samt Witalabostäder och Vetlanda industrilokaler:

- a) Kartläggning i samband med energideklaration och underhållsplanering, dock ingen kategorisering utifrån energieffektiviseringspotential.
- b) Ingen öronmärkt budget för just energieffektivisering. Prioritering görs utifrån helhetsbehovet (energibesparing, underhåll, myndighetskrav, arbetsmiljö etc.).
- c) Helt i linje med nuvarande arbetssätt.

Tranås kommun skriver att åtgärden inte är relevant för kommunen. Det kommunala lokalfastigheter ägs och förvaltas av det kommunala bolaget AB Tranås bostäder.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Målet är satt utefter länets klimat- och energistrategi där målet är satt till absoluta utsläpp. Aktören kan med fördel se följa upp energianvändningen per m² eftersom detta är det sätt som Boverket anger i Boverkets Byggregler (BBR). Länsstyrelsen noterar att det hade varit fördelaktigt med någon forma av ambitionsnivå.

Länsstyrelsen är medveten om att många kommuner har gjort mycket redan men det finns alltid något mer som kan göras. Uppgifter om bl.a. energianvändningen och lokalytor finns sannolikt redan vilket gör att åtgärden inte blir så kostnadskrävande. Åtgärden ger dessutom resurser att göra annat eftersom avsevärda besparingar kan erhållas.

Länsstyrelsen uppmärksammar att flera kommuner redan har genomfört åtgärden vilket Länsstyrelsen ser positivt. Kommunerna får gärna dela med sig av sina goda exempel.

De kommunala bostadsbolagen har i många kommuner genomfört flera fina projekt.

Länsstyrelsen har förståelse för kommunernas olika förutsättningar och vill därför inte sätta en definition på renovering. Länsstyrelsen föreslår att aktören utgår från Boverkets definition av renovering.

Det finns potential att metod för kartläggning åtgärden tas fram i åtgärd för ”Minskad klimatpåverkan från byggnader”. Länsstyrelsen bevakar detta.

Angående uppföljning anser Länsstyrelsen ingen anledning till att justera den med anledning av alla som ställts sig bakom åtgärden. Utifrån åtgärdens syfte och kommunernas processer anser vi att bedömningen för G, H, P är rimlig.

Att undersöka vilka fastigheter som behöver energireoveras är en kostnadseffektiv åtgärd som oftast betalar sig självt. Länsstyrelsen föreslår att aktören använder de åtgärdsförslag som finns i energideklarationen.

För att nå bästa effekt av åtgärden kan med fördel även det kommunala bostads och fastighetsbolag ingå i genomförandet av åtgärden.

Konsumtion och livsstil

11. UPPHANDLING OCH STRATEGISKA INKÖP

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Alla som ställer sig bakom åtgärden, kommunerna, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Aneby kommun
- Eksjö kommun
- Habo kommun
- Gislaveds kommun
- Jönköping Energi AB

- Jönköpings kommun
- Länsstyrelsen i Jönköpings län
- Mullsjö Energi AB
- Nässjö Affärsverk AB
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Tranås kommun
- Vaggeryds kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Region Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Eksjö kommun önskar att åtgärdens formulering ändras till:

”•Ställa krav på minskad klimatpåverkan inom ett **eller flera** avtalsområden under genomförandeperioden. Det innebär att krav ställs på ett område där aktören inte tidigare ställt krav.

•Ställa krav /**upphandla** på återvunna och begagnade produkter t ex kontorsmöbler, IT-utrustning, och produkter med återvunnet innehåll.”
Kommunen påpekar även att vad gäller "Ställa krav på tjänster istället för produkter" är det viktigt att tänka på att det finns säkerhetsaspekter i att lita på andras tjänster kontra att bygga upp egen förmåga.

Gislaveds kommun skriver att miljö- och hållbarhetskrav i kommunala upphandlingar utgör ett av kommunens viktigaste verktyg för att påverka utvecklingen. Någon form av miljökrav ställs i stor del av upphandlingar i Gislaveds kommun men det finns utrymme att utveckla kravställningen eller att använda nya sätt att upphandla som stärker hållbarhetsfaktorerna. Den upphandlande verksamheten är alltid med och avgör vilken nivå som är lämplig.

Jönköpings energi AB skriver att man driver detta inom egna organisationen.

Nässjö kommun framför att de viktigaste åtgärderna är att åstadkomma förlängd livslängd och krav på återvunna/begagnade produkter.

Region Jönköpings län skriver att åtgärden behöver förtydligas med att uppföljning även ska ske av miljökrav som ställs i upphandling.

Sävsjö kommun meddelar att kommunen jobbar utifrån åtgärdens syfte och kommer åtminstone hinna med en punkt under perioden, även om man jobbar på att implementera fler. Barn- och utbildningsnämnden anser dock att denna åtgärd är värdefull inom nämndens ansvarsområde och detta ytterligare bör stärkas i alla upphandlingar och strategiska inköp.

Vetlanda kommun skriver att upphandlingsplan och resurser kommer styra val av insatser.

Bostads AB Vätterhem undrar över hur påverkar omställningen från varuupphandling till funktionsupphandling påverkar klimat eller miljö? Ett värmesystem måste ändå till för att kunna hålla en innetemperatur så vinsten kan knappast ligga enbart i vem som ställer kraven (vi eller leverantören), allt annat lika givetvis. Samma beträffande kläder. Att hyra kläder jämfört med att det är ens egna, hur får det ner påverkan? Är det inte tvärt om? ”

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Åtgärden förtydligas enligt Eksjös förslag. Även Regionens förslag att uppföljning ska läggas till, tas med.

Angående Bostads AB Vätterhems påpekande så kan en upphandling av tjänst istället för produkt leda till att produktens livslängd förlängs. Detta genom att krav finns på att leverantören som är expert på sina produkter ska ta ansvar för underhåll och energioptimering.

12. WORKSHOPS OM UPPHANDLING

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Länsstyrelsen, Region Jönköpings län

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Region Jönköpings län
- Länsstyrelsen

REMISSINSTANSERNAS SYNPUKTER

Jönköpings energi AB skriver att man deltar i länets/ kommunens aktiviteter.

Regionen skriver att åtgärden kan sammanfogas med åtgärd 11, på liknande sätt som gjorts för åtgärd 9. Att ordna två workshops bedöms inte vara tillräckligt omfattande för att utgöra en egen åtgärd.

Följande organisationer skriver att de avser att delta på seminariet: Vaggeryds kommun, Jönköpings energi AB, Vetlanda kommun och Mullsjö Energi AB.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

För att underlätta uppföljningen av genomförandet får den stå kvar som en egen åtgärd.

13. KAMPANJ OM KONSUMTION

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Klimatrådet som samverkansplattform

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Klimatrådet (som organisation)

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Eksjö kommun konstaterar att åtgärden inte är relevant för kommunen som utförare men mycket intressant som deltagare.

Habo kommun skriver att kommunen anser att relevanta aktörer bör tydliggöras likt för andra åtgärder. För att åtgärden ska bli framgångsrik och kampanjen kunna ge resultat bygger den på bland annat att kommunerna kommer genomföra kampanjen. Det bör därför klargöras att länsstyrelsen, kommunerna och intresserade aktörer ska samarbeta och tillsammans avgöra lämpligt tema, metod och kanaler och att detta ska ske via Klimatrådet. Som det ser ut nu tolkar kommunen denna åtgärd som att kommunen inte åtar sig den, medan man i praktiken kommer att arbeta med den. Detta behöver synliggöras.

Naturskyddsföreningen anser att det är viktigt att få den breda allmänheten engagerad dels för att få till stånd ändrat beteende med mindre klimatpåverkan, men också för att skapa acceptans för politik som syftar till omställning till ett hållbart samhälle. Pandemin har visat att det går att uppnå snabb förändring av allmänhetens vanor och beteenden. Föreningen menar att klimatkrisen motiverar en minst lika kraftfull satsning på information och rådgivning till allmänheten som komplement till andra styrmedel som t.ex. lagar, bidrag och avgifter. Föreningen menar att det viktigaste att driva kampanjer om är;

- att det råder klimatnödläge,
- hur Sveriges, länets och kommunernas system, för att nå de snabba förändringar som krävs, ser ut och fortlöpande information om effekterna (framstegen) av dessa,
- hur var och en kan beräkna och påverka sin egen och familjens utsläppsprofil

Region Jönköpings län anser att detta är en bra åtgärd och ett viktigt område.

Vaggeryds kommun skriver att det är oklart hur mycket arbetsinsats som krävs av kommunen och vilken effekt genomförandet kommer att få.

Vetlanda kommun skriver att ansvar ligger hos Klimatrådet men rådet kommer behöva stöd med informationskanaler och kommunen ser att Kretslopp Sydost kommer att behöva bidra.

Värnamo Energi skriver att beroende på vad kampanjen med konsumtionstema kommer att handla om kan det bli aktuellt att Värnamo energi deltar.

Bostads AB Vätterhem framför att man bör bjuda in brett för att se vilka som är villiga att haka på utifrån sina befintliga kanaler, när det finns ett koncept framtaget.

Sammanfattningsvis har följande aktörer svarat att man, beroende på inriktning på kampanjen avser att delta: Region Jönköpings län, Värnamo Energi AB, Jönköpings kommun och Vetlanda kommun

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Av synpunkterna framgår det att det är otydligt när övriga aktörer, förutom Klimatrådet, kommer in i åtgärden. Åtgärden förtydligas därför med en ny genomförandepunkt (d) som går ut på att aktörer ska bjudas in för att delta i spridningen av kampanjen. I punkt b förtydligas det att kommunikationsplanen ska innehålla en analys över vilka aktörer som kan vara lämpliga/ önskvärda att delta i kampanjen. Det läggs även till en skrivning om att övriga aktörer i länet ska få en möjlighet att komma med inspel på inriktning och innehåll i kampanjen.

14. MINSKA AVFALLET

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Alla Klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Eksjö kommun
- Gnosjö kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Sävsjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Aneby miljö och vatten AB
- Jönköpings energi AB
- Nässjö affärsverk
- OBOS Sverige AB
- Region Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Gislaveds kommun håller på att införa utsortering av matavfall i den kommunala organisationen samt behöver förstärka befintligt internt system för avfallssortering. Detta grundläggande arbete kommer att kräva resurser så att den föreslagna åtgärden att göra insatser i nya områden och i flera steg i avfallstrappan är inte möjlig att åta sig.

Habo kommun skriver att Beskrivning och innehåll för denna åtgärd skiljer sig markant från övriga åtgärder. Vad ska genomföras och för/till vilka målgrupper? Åtgärden behöver bli mycket tydligare och genomförandet betydligt vassare med konkret innehåll, likt liknande åtgärder i programmet.

Jönköping Energi AB driver detta inom egen organisation/produktion. I denna åtgärd saknas kopplingen mellan utsläppen i åtgärd 1 och uppkomna avfallsmängder inom länet samt energiåtervinning.

Region Jönköpings län skriver att man bör komplettera med ambitionsnivå samt årlig intern uppföljning för att lägga fokus där det gör störst miljönytta. Någon form av ambitionsnivå när det gäller målet om en minskning under programperioden kan med fördel anges. Åtgärden bör även utökas med att deltagande aktörer ska göra årlig uppföljning av olika typer av avfall som organisationen alstrar. Denna uppföljning bör ligga till grund för en analys av de mest angelägna åtgärdsområdena.

Nässjö kommun skriver att genomförandet sker i samband med framtagande och implementering av ny avfallsplan. Socialnämnden ställer sig positiva till åtgärden och lyfter särskilt upp systematiskt arbete med minskat matsvinn kopplat till deras verksamheter.

Tranås kommun anser att endast åtgärder inom trappans tre översta steg bör vara med i uppföljningen.

Vaggeryds kommun skriver att kommunen redan har mål och åtgärder kopplat till att minska avfallet och fortsätter att arbeta enligt dessa. Ytterligare en åtgärd om att minska avfallet kommer troligen inte få oss att arbeta mer effektivt med frågan.

Vetlanda kommun hanterar sedan årsskiftet 20/21 sitt hushållsavfall genom Kretslopp sydost. En ny avfallsplan är under framtagande men är inte klart vid detta beslutstillfälle. I det utkast till avfallsplan (KSO) som finns redan idag beskrivs flera aktiviteter riktade mot medborgare och organisationer. Bedöms kräva någon form av kommunövergripande insats som leder till en beteendeförändring. Någon form av stöd är att vänta sig från Kretslopp sydost. Vi inväntar den nya avfallsplanen som kommer under 2021.

Värnamo kommun meddelar att kommunen först måste få en stabil grundhantering av avfall och sortering i verksamheterna innan vi går vidare

inom nya områden. Insatser kommer att göras för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer, men det går i dagsläget inte att garantera att det sker i linje med åtgärdens formulering.

Bostads AB Vätterhem skriver att man bör bjuda in brett för att se vilka som är villiga att haka på när det finns ett koncept framtaget.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Utifrån flera synpunkter som har kommit in framgår det att det finns ett behov av att förtydliga och skärpa åtgärden för att nå längre. Eftersom det är en omfattande revidering som krävs, flyttas åtgärden över till åtgärdsprogrammet för Hälsans miljömål, vars framtagande precis har påbörjats. Hälsans miljömål omfattar miljömålet God bebyggd miljö, som innehåller hållbar avfallshantering. Eftersom processen med Hälsans åtgärdsprogram precis har börjat finns det stora möjligheter att utveckla, förstärka och förankra denna åtgärd. Hälsans åtgärdsprogram börjar gälla vid årsskiftet 2022/2023.

Förnybar energi

15. ÖKA DEN FÖRNYBARA PRODUKTIONEN AV EL, VÄRME OCH KYLA

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Alla Klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Aneby kommun
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Gnosjö kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås energi
- Sävsjö kommun
- Vaggeryds kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun (inklusive Finnvedsbostäder)
- Aneby Miljö och Vatten AB
- Jönköping Energi AB
- Mullsjö Energi & Miljö AB
- Nässjö Affärsverk AB
- Region Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Region Jönköpings län skriver att åtgärdens ambitionsnivå behöver förtydligas. Koppla denna åtgärd till den årliga uppföljningen av andel förnybar energi som ska göras enligt åtgärd 1. Ange även i målsättningen en ambitionsnivå beträffande andel förnybar energi, som deltagande aktörer bör uppnå under programperioden.

Tranås energi skriver att de åtar sig under perioden 2021–2025 investera i en solcellspark, etapp 2. En fortsättning på deras nuvarande solcellsprojekt.

Jönköping Energi AB skriver att de är mycket positiva till syftet med målet och de själva har stor påverkan på att Jönköpings län ska kunna bli ett plusenergilän.

Jönköping energi anser dock inte att följande formulering är lämplig:

- Köpa in fjärrvärme och fjärrkyla från förnybar energi.

Innan 2025 är full cirkuläriter inte rimlig, dvs alla avfallsflöden kommer inte gå att återvinna eller återanvända utan energiåtervinning behöver finnas som ett komplement. Detta behöver förtydligas i indikatorerna så att energiåtervinning inte likställs med fossila bränslen som olja och kol. Vi saknar kopplingen till avfallstrappan som nämns i åtgärd 14, där energiåtervinning fortfarande har en roll att fylla under perioden 2021–2025. Vi föreslår följande formulering av punkten:

- Köpa in fjärrvärme och fjärrkyla från förnybar energi och energiåtervinning.

Värnamo kommun skriver att även Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden.

Vetlanda kommun skriver att solceller installeras i de flesta pågående nybyggnadsprojekt (Tomasgården, Mogärdeskolan, Himlabackarnas fsk...) och detta kommer fortsätta. Både Njudung energi och Witalabostäder samt Vetlanda Industrilokaler planerar insatser.

Naturskyddsföreningen håller med om att det kommer att krävas ökad produktion av förnybar el, värme och kyla. Men de saknar skrivningar om vikten av att minska slöseri och förluster d.v.s. energieffektivisering. De vill också poängtera att det är viktigt att ställa relevanta hållbarhetskrav på bioenergi. Detta bör förtydligas i åtgärdsprogrammet.

Som exempel på effektiviseringar kan nämnas att energiprestandan för nybyggnation och renovering av bostäder och lokaler bör motsvara standarden för passivhus. Solvärme, spillvärme och industriella värmepumpar bör introduceras i fjärrvärmenäten i betydande skala. Säsongslagring av värme bör tillämpas för att maximera nyttan av dessa värmekällor.

Tillgången på hållbar biomassa är begränsad och förbränning av biomassa leder till biogena koldioxidutsläpp. Bioenergi har på kort och medellång sikt generellt betydligt större skadlig klimatpåverkan än annan förnybar energi, till exempel vindkraft. Detta beror bland annat på att förbränningen av skogsråvaror leder till att biomassans kol innehåll återvänder till atmosfären betydligt snabbare än vad det skulle gjort om biomassan inte hade eldats

upp. I ett längre tidsperspektiv minskar klimatpåverkan från förbränning av biomassa, men den är fortsatt betydande under de tidshorisonter som är relevanta för att nå klimatmålen. Bioenergin ska medföra stora klimatfördelar med tidsram på två till tre decennier för att anses ha tillräckligt hög klimatprestanda. Bioenergi ska främst baseras på restprodukter och avfall och begränsas av det tillgängliga utbudet inom ramen för ett skogslandskap med ökande kolsänka och bevarad biologisk mångfald.

Tranås kommun skriver att åtgärderna inte är relevanta för Tranås kommun att genomföra utan det är AB Tranås bostäder och Tranås Energi AB som har rådighet över åtgärden.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Utifrån inkomna synpunkter att åtgärdens ambitionsnivå behöver förtydligas och synpunkter om att åtgärden behöver kompletteras med energiåtervinning och vikten av att energieffektivisera, kommer åtgärden att justeras. Synpunkter på att åtgärden behöver förtydligas att bioenergi främst ska baseras på restprodukter och avfall för att bevara biologisk mångfald kompletteras åtgärden också med.

Regionen skriver att åtgärden behöver ha en högre ambitionsnivå med mål och kopplas ihop med åtgärd 1. Länsstyrelsen anser att det är upp till varje organisation att sätta egna mål för åtgärden och att eftersträvan böra vara att öka som mycket som är möjligt. Länsstyrelsen instämmer med Regionen att det vore fördelaktigt att koppla åtgärden med åtgärd 1 men Länsstyrelsen tror att det blir svårt att följa upp åtgärden på bästa sätt om det redovisas i en annan åtgärd. Uppföljningen av åtgärden justeras därför för att tydligare matcha målet med åtgärden

16. FRÄMJA PRODUKTIONEN AV FÖRNYBAR ENERGI

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- Region Jönköpings län*
- Eksjö kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun
- Mullsjö Energi & Miljö AB
- Jönköpings Energi AB

- Nässjö Affärsverk AB

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER

Jönköpings Energi AB skriver att de deltar i länets eller kommunens aktiviteter.

Habo kommun noterar att åtgärden innebär att arrangera aktiviteter med syftet att sprida information och skapa dialog. Instämmer med att det kan stärka förutsättningar för mer produktion - men det betyder inte att det leder till att öka produktionen, dvs genomföra insatser. Åtgärden bör döpas om för att matcha innehållet i åtgärden, t.ex. till "Stärka förutsättningar för produktion av förnybar energi".

Värnamo kommun skriver att beroende på om Värnamo energi inom de närmast fyra åren bestämmer sig för att t.ex. sätta upp ytterligare solcellsanläggningar eller köpa fler andelar i vindkraft så kan det bli aktuellt för dem att delta.

Vetlanda kommun skriver att åtgärden ligger i linjer med Energi- och klimatrådgivningens (EKR) uppdrag. EKR går 2021 in i en ny programperiod. EKR leds genom förordning om kostnadsfri och opartisk rådgivning till privatpersoner, företag och organisationer och samordnas av Energimyndigheten. Vilka krav som kommer ställas under kommande programperiod är ännu okänt.

Gislaveds kommun skriver att åtgärden förutsätter att Energikontor Norra Småland samordnar och driver utvecklingen. Kommunens energirådgivning kan delvis stötta i arrangemangen. Det är i detta sammanhang viktigt att påpeka att klimat- och energirådgivningen inte har i sitt uppdrag att arbeta mot offentlig sektor.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Habo kommun skriver att åtgärden bör döpas om till att stärka förutsättningar istället för att öka eftersom åtgärden i sig inte innebär att den förnybara energin kommer att öka. Rubrikerna i åtgärdsprogrammet är målsättningar och innebär inte att det kommer att leda till det ena eller andra. Åtgärdsrubriken ändras därför inte.

Länsstyrelsen noterar att Gislaveds kommun skriver att deras ansvar för åtgärden förutsättning att Energikontor Norra Småland samordnar. Vidare skriver kommunen att de inte har i uppdrag att vända sig till offentliga aktörer, offentlig sektor stryks i genomförande delen.

Länsstyrelsen noterar att Vetlanda kommun skriver att vilka krav den nya programperioden innebär för Energi- och klimatrådgivarna är ännu oklart.

Gröna näringar och natur

17. SKOGSBRUKET HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN OCH ANPASSAT EFTER ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

- a) Skogsstyrelsen*, Södra och Lantbrukarnas Riksförbund, Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra
- b) Södra, Länsstyrelsen och Lantbrukarnas Riksförbund

ANSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a)
 - Skogsstyrelsen*
 - Lantbrukarnas Riksförbund
 - Södra
- b)
 - Länsstyrelsen i Jönköpings län*
 - Skogsstyrelsen
 - Södra
- c)
 - Länsstyrelsen i Jönköpings län
 - Lantbrukarnas Riksförbund
 - Södra

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Naturskyddsföreningen anser att rubriken kan uppfattas som att skogsbruket inte behöver förändras och bidrar därför inte till den omställning och det nytänkande som behövs. Vi föreslår att den ändras till: ”Skogsbruk med låg klimatpåverkan, anpassat till ett klimat i förändring”. Vidare anser Naturskyddsföreningen att i remissunderlaget föreslagna uppföljningen har svag eller ingen koppling till utsläppens och kolsänkornas utveckling. Uppföljning av de faktiska utsläppen ställda i relation till uppsatta utsläppsmål och kolsänkans utveckling bör så långt möjligt eftersträvas.

Det är angeläget att innehållet i de kunskapshöjande aktiviteterna i åtgärdsprogrammet har en klar inriktning att både minska skogsbrukets negativa klimatpåverkan och att samtidigt öka dess positiva klimatpåverkan. Skogsstyrelsen bör i linje med generationsmålet säkerställa att företrädare för nytänkande om hur skogsbruket kan ge större klimatnytta genom kontinuitetsbruk ges stort utrymme vid de kunskapshöjande aktiviteterna. Skogsbrukets klimatpåverkan sett i det korta perspektivet, några få årtionden, bör belysas liksom det långsiktiga.

Det måste ske en radikal förändring inom skogsbruket så att andra bruksformer än trakthyggesbruket får ett genomslag. De kan konstatera att

vi inte når de nationella miljömålen för den svenska skogen. Alla borde vara överens om att det svenska skogsbruket inte är långsiktigt hållbar, vare sig ekonomiskt, miljömässigt eller socialt. Längre har det funnits skäl att ersätta kalhyggesmodellen med ett mer variationsrikt skogsbruk. Skogsbruket bidrar inte som det skulle kunna göra till att motverka klimatkrisen. Det är ett känt faktum att dagens intensiva skogsbruk är orsaken till att den biologiska mångfalden utarmas. Dagens ensidiga skötsel ger också mindre tålighet mot extrema vädersituationer med stormfällning, bränder och skadedjursangrepp som följd.

En övergång till hyggesfritt skogsbruk innebär att avverkning sker med regelbundna intervall, där endast en mindre del av biomassan avverkas och där skogen ofta självföryngras. Med hyggesfritt skogsbruk kan ekosystem med hög biologisk mångfald bevaras vilket ger en större motståndskraft och återhämningsförmåga mot störningar och står därför bättre emot förändringar. Kolsänkan skulle öka väsentligt om träden får bli 15 – 20 år äldre innan de avverkas. De hinner då ta upp mer kol som lagras i både veden och marken. Genom senare avverkning ökar andelen timmer som ger långlivad kolsänka när det används som byggnadsvirke och liknande. Med fler större träd bevarade skapas en skiktad skog där marken aldrig lämnas kal och kolsänkan i marken skyddas. Detta skulle gynna skogens växter, djur, insekter och svampmycel. Vi är helt beroende av att skogens ekosystemtjänster fungerar.

Södra skriver att de inte är övertygade om att de ska vara huvudansvarig för åtgärd 17 c).

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Med hänsyn till inkomna synpunkter om att åtgärdsrubriken är missvisande, ändras åtgärdens rubrik till ”Ökad kunskap om skogsbrukets klimatpåverkan och anpassning till ett förändrat klimat”. Länsstyrelsen instämmer med Naturskyddsföreningen att skogens ekosystemtjänster är viktiga, att de ska fungera väl och att skogsbruket ska ha så låg klimatpåverkan som möjligt. Länsstyrelsen anser att åtgärden är formulerad för att lyfta dessa frågor med kunskapshöjande aktiviteter inom dessa områden. Åtgärden justeras därför inte.

Länsstyrelsen uppmärksammar att Södra inte vill vara huvudansvarig för åtgärd 17 c). Länsstyrelsen tar på sig huvudansvaret för åtgärden.

18. JORDBRUKET ÄR ENERGIEFFEKTIVT OCH HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

- a) Lantbrukarnas Riksförbund*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)
- b) Lantbrukarnas Riksförbund* och Länsstyrelsen

- c) Region Jönköpings län, Länsstyrelsen, Lantbrukarnas Riksförbund och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala Livsmedelsstrategin.

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a)
- Lantbrukarnas Riksförbund*
 - Gislaveds kommun
 - Jönköpings kommun
 - Nässjö kommun
 - Tranås kommun
 - Vetlanda kommun
 - Värnamo kommun
 - Länsstyrelsen i Jönköpings län
 - Region Jönköpings län
- b)
- Lantbrukarnas Riksförbund*
 - Länsstyrelsen i Jönköpings län
 - Region Jönköpings län
- c)
- Region Jönköpings län*
 - Lantbrukarnas Riksförbund
 - Länsstyrelsen i Jönköpings län

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Gislaveds kommun skriver att hur jordbruket ska utvecklas för att minska sin klimatpåverkan är en utmaning och ny kunskap behöver spridas. Den här föreslagna åtgärden har sin tonvikt på andra aktörer än de kommunala och kommunen som sådan tar inte ställning till åtgärden. Den kommunala energi- och klimatrådgivningen kan stötta inom ramen för sitt ordinarie uppdrag.

Lantbrukarnas Riksförbund skriver att meningen ”Kunskapshöjande aktiviteter för jordbrukare behövs för att säkerställa ett fortsatt och ökat bidrag i omställningen till bioekonomin på ett hållbart sätt.” bör tas bort eftersom den eventuellt kan upplevas som provocerande. Vidare ställer sig Lantbrukarnas Riksförbund frågande till punkten om investeringsbidrag under genomförande a). De föreslår att texten borde justeras till ”Information om tillgängliga investeringsbidrag med syfte att öka takten i investeringar i energieffektivisering och drivmedelskonverteringar.” Lantbrukarnas Riksförbund föreslår att åtgärd c) omformuleras för att förtydliga vad ”klimatsmart produktion innebär, till ”Ökad hållbar livsmedelsproduktion i enlighet med den regionala livsmedelsstrategin för Jönköpings län 2030.” Samt ”Öka och sprida kunskapen hos lantbrukare om klimatförbättrande metoder och effektiviseringar i jordbruket samt öka

kunskaperna hos konsumenter och offentliga aktörer om hållbar livsmedelsproduktion och dess ekosystemtjänster.”

Naturskyddsföreningen anser att rubriken kan uppfattas som att jordbruket inte behöver förändras och bidrar därför inte till den omställning och det nytänkande som behövs. De föreslår att den ändras till: ”Energieffektivt jordbruk med låg klimatpåverkan”.

Naturskyddsföreningen anser att i remissunderlaget föreslagna uppföljningen har svag eller ingen koppling till utsläppens och kolsänkornas utveckling. Uppföljning av de faktiska utsläppen ställda i relation till uppsatta utsläppsmål och kolsänkans utveckling bör så långt möjligt eftersträvas.

Det ekologiska jordbruket bör i de rådgivande och kunskapshöjande aktiviteterna lyftas fram som ett klimatvänligare alternativ till det konventionella jordbruket.

Vid en omställning från konventionellt till ekologiskt jordbruk gynnas flera av våra miljömål. Det ger ökad kolinlagring i marken och minskade utsläpp av växthusgaser genom att ingen handelsgödsel som har fossilt ursprung används. Det gynnar också den biologiska mångfalden, särskilt vad gäller pollinerande insekter eftersom kemiska bekämpningsmedel används. Inom det konventionella jordbruket är det konstgödseltillverkningen som ger mest fossilenergi-baserade utsläpp. Mängden tillfört kväve i lantbruket har ökat mångfalt det senaste seklet och väsentligt bidragit till mer lustgas i atmosfären och därmed ökad klimateffekt. Ekolantbruket har utvecklat odlingssystem med låg kväveinsatser.

Ca 20 % av Sveriges jordbruksmark brukas ekologiskt. Ekologiskt jordbruk har haft stor betydelse för utvecklingen av ett mera hållbart jordbruk bland annat för dess mindre klimatpåverkan. Mätningar har visat på mycket tydliga skillnader i kolförråd mellan jordbruk med och utan vall i växtföljden.

Skillnaden i kolinlagring mellan konventionell och ekologisk produktion handlar framförallt om andelen vall i växtföljderna. Marginella justeringar i dagens konventionella jordbruk är inte tillräckligt för att få sådana förändringar att de på ett märkbart sätt påverkar klimatförändringarna-tiden är knapp.

Region Jönköpings län anser att åtgärd 18 a) bör komplettera åtgärden med att främja system för klimatkompenserande kolinlagring av biokol på jordbruksmark. Det kan vara ett bra verktyg kopplat till klimatbudgetar (dvs finansiering sker genom att den organisation som behöver minska sina utsläpp via biokolsinlagring betalar för detta) samtidigt som man får en ökad avkastning på den jordbruksmark där biokol tillförs. Eventuellt kan det övervägas om mottagande jordbruk bör stå för en mindre del av finansieringen.

Vidare anser de att Region Jönköpings län bör vara ansvarig aktör för åtgärd 18 b) och 18 c).

Vetlanda kommun skriver att åtgärden ligger i linjer med Energi- och klimatrådgivningens (EKR) uppdrag. EKR går 2021 in i en ny

programperiod. EKR leds genom förordning om kostnadsfri och opartisk rådgivning till privatpersoner, företag och organisationer och samordnas av Energimyndigheten. Vilka krav som kommer ställas under kommande programperiod är ännu okänt. I den här åtgärden kan EKR främst bidra med energieffektivisering och omställning till fossilberoendebränslen. Energittillsynen är en integrerad del i jordbrukstillsynen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Gislaveds kommun skriver att åtgärden den kommunala energi- och klimatrådgivningen kan stötta upp åtgärden inom ramen för sitt ordinarie uppdrag. Länsstyrelsen instämmer och ser gärna att de lokala energi- och klimatrådgivarna stöttar upp åtgärden.

Med hänsyn till inkomna synpunkter om att åtgärdsrubriken är missvisande, ändras åtgärdens rubrik till ”Ökad kunskap om jordbrukets klimatpåverkan och energieffektiviseringsmöjligheter”. Länsstyrelsen instämmer med Lantbrukarnas Riksförbund att åtgärd c) behöver omformuleras för att förtydliga vad åtgärden avser. Åtgärden omformuleras därför.

Naturskyddsföreningen skriver i sitt yttrande att det är viktigt att åtgärden omfattar kunskapsspridning av ekologisk produktion av livsmedel. Åtgärd c) kompletteras med att öka kunskapen för ekologisk odlade livsmedel. I och med att det är svårt att följa upp kolsänkorna på regional nivå har Länsstyrelsen valt att inte ha med det i åtgärdsprogrammet.

Region Jönköpings län skriver att de bör vara ansvarig för åtgärd 18 b), åtgärden syftar till att återskapa våtmarker och här är Lantbrukarnas Riksförbund utpekade och tagit på sig huvudansvaret. Lantbrukarnas Riksförbund kvarstår som huvudansvarig aktör, Regionen får gärna medverka i åtgärden. Länsstyrelsen instämmer med Region Jönköpings län att de bör ansvara för åtgärd 18 c).

Näringsliv och affärsutveckling

19. RÅDGIVNING OCH TILLSYN FÖR RESURSEFFEKTIVA FÖRETAG

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

- a) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga)
- b) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga)
- c) Länsstyrelsen

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- a)
 - Länsstyrelsen*
 - Aneby kommun

- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun

b)

- Länsstyrelsen*
- Aneby kommun
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Tranås kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun

c) Länsstyrelsen

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

Habo kommun anser att åtgärden inte fungerar som den är formulerad för närvarande. Det är inte lämpligt att det är en kommunernas tillsynsmyndighet som står som ansvarig från kommunen. Rådgivning och tillsyn är två olika angreppssätt och sker utifrån olika roller och ansvar. Tillsynen är styrd av lagstiftning. Inom ramen för tillsynen kan en tillsynsmyndighet ge instruktioner och återkoppling men aldrig ge rådgivning och rekommendationer kring problem och lösningar. Rådgivning i dessa frågor bör istället komma från energi- och klimatrådgivare. Åtgärden bör ses över och omformuleras.

Nässjö kommun skriver att åtgärd c) är en förutsättning för att a) och b) ska kunna genomföras.

Vaggeryds kommun skriver att Miljö- och byggförvaltningen inte har resurser att genomföra åtgärden.

Vetlanda kommun skriver att det är integrerat i prövning och tillsyn. Särskilda tillsynsprojekt har genomförts (egna, regionala och nationella projekt).

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Habo kommun skriver att åtgärden inte fungerar som den är formulerad. Länsstyrelsen anser att åtgärden i sig inte går emot tillsynen enligt

Miljöbalken. Länsstyrelsen instämmer dock med Habo att åtgärden är otydligt formulerad. Länsstyrelsen formulerar om syftet samt bakgrundsavsnittet för att tydligare koppla åtgärden till Miljöbalkens definition av tillsyn § 26:1. Länsstyrelsen justerar även rubriken till ”Utvecklad tillsyn för resurseffektiva företag” för åtgärden, detta för att bättre stämma överens med innehållet i åtgärden.

Länsstyrelsen observerar att åtgärd c) är en förutsättning för åtgärd a) och b).

20. WORKSHOPS FÖR CIRKULÄR EKONOMI

ANSVARIG AKTÖR ENLIGT REMISSEN

CSR Småland*, kommunerna

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

- CSR Småland*
- Aneby kommun
- Eksjö kommun
- Gislaveds kommun
- Gnosjö kommun
- Habo kommun
- Jönköpings kommun
- Nässjö kommun
- Region Jönköpings län
- Sävsjö kommun
- Tranås kommun
- Vaggeryds kommun
- Vetlanda kommun
- Värnamo kommun

REMISSINSTANSERNAS SYNPUNKTER

ALMI skriver att de genomför löpande affärsutveckling med företag som i många fall belyser cirkulär ekonomi, men vi avser inte förbinda oss till workshops med samtliga kunder enligt texten.

Gislaved kommun skriver att utveckla cirkulära affärsmodeller utgör ett av de viktigaste åtgärdsområdena för att långsiktigt klara både klimatutmaningar och långsiktigt hållbar naturresurshantering.

Jönköpings energi är intresserade av att delta.

Region Jönköpings län skriver att det är betydelsefullt att samordning sker med handlingsplanerna i RUS, regional utveckling. Här bör Region

Jönköpings län (Regional utveckling) ha en central roll, gärna i samarbete med CSR Småland och fler aktörer. Detta finns med i handlingsplaner till regionala utvecklingsstrategin. Region Jönköpings län har gärna samordnande roll men i samverkan med övriga aktörer; CSR, högskolan, RISE etc. Pågående projektet "Vägar till hållbar utveckling" bygger kapacitet kring detta och nätverk med olika aktörer

Sävsjö kommun anser att åtgärden bör kompletteras med efterföljande steg. Vad händer efter genomförd workshop?

Vaggeryds kommun är intresserade av att genomföra detta i ett tidigt skede och är angelägna att de sker snart.

Vetlanda kommun har för avsikt att delta vid minst ett tillfälle som ordnas av CRS Småland.

Bostads AB Vätterhem vill gärna bli inbjudna till dessa tillfällen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Förutsättningarna för aktörerna och kommunerna som genomför och deltar i workshoparna varierar stort. Åtgärden kompletteras därför inte med vad som ska efter workshoparna. Det blir sannolikt klart under själva workshopen. Åtgärden kvarstår utan förändring.

Projektåtgärder

REMISSINSTANSENAS SYNPUKTER

Naturskyddsföreningen anser att projektåtgärd III Samordning av kommunernas energiplaner och projektåtgärd V Lagring och smart styrning av el är särskilt viktiga att genomföra.

Habo kommun ställer sig frågande kring att inkludera projektförslag i denna typ av överenskommelse, är det relevant?

Gislaveds kommun anser att flera av projektförslag bedöms som angelägna men ur kommunens perspektiv så finns det ett särskilt behov av att belysa frågan om kapaciteten i länets elnät.

Region Jönköpings län bedömer att flertalet av föreslagna projektåtgärder är mycket angelägna åtgärder. Det bedöms därför betydelsefullt att berörda aktörer fortsätter en dialog med syfte att skapa en lämplig organisation för framtagning av projektansökningar för föreslagna projektåtgärder. Detta för att öka sannolikheten för att föreslagna projekt genomförs inom programperioden.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Dessa projektförslag är idéer som har kommit upp under arbetet med åtgärdsprogrammet. Förslagen är beroende av projektmedel, därför råder det stor osäkerhet om de kommer att bli genomförda eller ej. Idéerna bedöms dock ha så stor potential att det är angeläget att jobba vidare med dem. Tack vare att de ingår i programmet kommer de inte att glömmas bort. Att de ingår i programmet kan leda till en ökad möjlighet till att beviljas projektmedel.

Utifrån erfarenheter av tidigare program har vi valt att lägga de åtgärder som inkommit men som inte har en utsedd aktör eller finansieringsmöjlighet. Länsstyrelsen välkomnar andra projektåtgärder som bidrar till åtgärdsprogrammets syfte.

I redovisning av uppföljning av åtgärdsprogrammet kommer Länsstyrelsen undersöka eller kommentera utveckling av projektåtgärder. I djupare genomlysning av projektåtgärderna genomförs under halvtidsavstämning. Länsstyrelsen välkomnar om Regionen har ett förslag på lämplig organisation.

I. KARTLÄGGNING AV VARU- OCH ENERGIFLÖDEN SAMT RESTFLÖDEN

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER

Eksjö kommun skriver att man anser att åtgärden är värdefull och deltar gärna vidare i processen. Vi vill påpeka att det finns säkerhetsaspekter i att sammanställa denna typ av data. Upprättaren av datan ansvarar för att bedöma om enskilda delar eller hela datan omfattas av någon sekretessbestämmelse i OSL. Beakta särskilt Säkerhetsskyddslagen (2018:585), säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) samt Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS 2019:2). Uppgifter som omfattas av sekretess och/eller är säkerhetsskyddsklassificerade ska hanteras enligt gällande regler.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Åtgärden kompletteras med en skrivning om säkerhetsaspekterna, enligt Eksjös förslag.

II. MINSKA VATTENKONSUMTIONEN

REMISSINSTANSERNAS SYNUNKTER

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Projektåtgärden kvarstår utan ändringar.

III. SAMORDNING AV KOMMUNERNAS ENERGIPLANER

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

Naturskyddsföreningen skriver att åtgärden är särskilt viktig att genomföra.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Projektåtgärden kvarstår utan ändringar.

IV. TILLVARATA RESTPRODUKTER OCH RESTFLÖDEN INOM INDUSTRIEN

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

Vetlanda kommun skriver att de inte kan ta ställning i nuläget om möjliga framtida projekt. Möjlig framtida inriktning skulle kunna vara ett samarbete med avfallsbolagen, källsortering av skrotfraktioner, ny lagstiftning om källsortering av bygg- och rivningsavfall (tillsyn, info).

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Projektåtgärden kvarstår utan ändringar.

V. LAGRING OCH STYRNING AV EL

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Naturskyddsföreningen skriver att åtgärden är särskilt viktig att genomföra.

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Projektåtgärden kvarstår utan ändringar.

VI. BÄTTRE KÄNNEDOM OM KAPACITETEN I LÄNETS ELNÄT

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

Vetlanda kommun skriver att de inte kan ta ställning i nuläget om möjliga framtida projekt.

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Projektåtgärden kvarstår utan ändringar.

VII. ÖKAT SAMARBETE OCH VÄGLEDNING FÖR NÄRINGS-LIVET

AVSER GENOMFÖRA ÅTGÄRDEN

Almi företagspartner Jönköping AB

REMISSINSTANSERNAS SYNPKUNKTER

Almi skriver att de möter årligen ett stort antal små- och medelstora företag från Jönköpings län. I relationer med företagen lyfter vi hållbarhet och identifierar företagens primära hållbarhetsområden kopplat till just deras verksamhet. Förutom att inspirera och identifiera stöttar och finansierar vi implementationen av företagets förflyttning inom hållbarhet. Kopplat till punkt 20 ovan lyfter vi även vikten av att röra sig mot en cirkulär affärsmodell i de applicerbara fallen samt stöttar implementeringen hos de som identifierar detta viktigt för sitt företags utveckling. Under perioden 2021–2022 erbjuder även Almi diverse företagsgrupper, finansieringsverktyg och tillgång till expertkonsulter inom området i ett socialfondsfinansierat projekt.

Eksjö kommun skriver att kommunen anser åtgärden värdefull och deltar gärna vidare i processen.

Vetlanda kommun skriver att de inte kan ta ställning i nuläget om möjliga framtida projekt. Möjlig framtida inriktning skulle kunna vara tillsyn/rådgivning (energikartläggning plus åtgärdsplaner).

LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR

Länsstyrelsen tar kontakt med Almi och diskuterar vidare hur projektåtgärden kan formuleras om så att den blir en områdesspecifik åtgärd som årligen kommer att följas upp.